

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆՔ

Առաւել կամ նուազ ուսումն ստացող՝ եւ մանաւանդ զարգացեալ աշխարհաց եւ ազգաց հետ փոքր ինչ անգամ՝ յարաբերութիւն ունեցող մերազնեայք՝ եթէ չասեմք առ հասարակ՝ ըստ մեծի մասին անդադար եւ ամենուրեք՝ թէ մասնաւոր խօսակցութիւններում՝ եւ թէ հրատարակական կամ այլ եւ այլ հրատարակութեանց մէջ կ'յեյեղեն եւ ջերմ եռանդով կ'ջատագոյնեն Բարեկարգութեան խորհուրդով զամենեւին՝ որ մեր Ազգ եւ եկեղեցի եւս ջանայ բարեկարգութեամբք զարգանալ:

Արդարեւ որքան մոգական գիւթիչ յատկութիւն եւ նշանակութիւն ունի այս Բարեկարգութեան բառը՝ այնքան եւ աւելի ամենուն համանգամայն գոյելի եւ նախանձելի է զայն ունենալ, եւ անհրաժեշտ կարօտութիւն եւ պէտք եղած տեղեր եւ վարչական կազմութեանց մէջ միթէ բանիմաց անձինք երբէք կ'ներեն ինքեանց բարեկարգութեանց դէմ դժգոհութիւն ցուցանելոյ եւ արգելք յարուցանելոյ:

Սակայն ուշադրութեամբ նկատելով Խորհրդահանգ մերազնեայ բանասիրաց փնտռած բազմատեսակ եւ բազմադիմի բարեկարգութիւնքը եւ մանաւանդ պահանջողաց իրերահակառակ եւ ընդդիմադիր կուսակցութիւնքը, եթէ չասեմք իսպառ անկարելի է՝ սակայն չեմք կարող

ծածկել եւ զայս՝ զի խիստ շատ դժուարին է պահանջուած բարեկարգութեանց հեղեղատին մէջ որոշ մի գաղափար կամ համաձայնութիւն գտանել՝ եւ մի տեսակ ամփոփման մէջ համառօտ բայց ճիշդ կամ իսկական եղրակացութեան գալ:

Վասն զի՝ նկատելով քիչ շատ ուսումն առած եւ զարգացած մերազնեայք ոմանց ի Վերմանիա՝ գերմանական ուղղութեամբ, ոմանց ի Վաղլիա՝ գաղղիական ուղղութեամբ, ոմանց յԱնգլիա՝ անգղիական ուղղութեամբ, այլոց յԱմերիկա ամերիկական ուղղութեամբ, ոմանց ի Ռուսիա՝ ռուսական ուղղութեամբ, այլոց ի Թիւրքիա՝ թրքական ուղղութեամբ, ոմանց՝ Հռոմէադաւան ուսումնարանաց մէջ պապական ուղղութեամբ, ոմանց՝ Լուտերականաց կրթարանաց մէջ բողոքական ուղղութեամբ, եւ այլոյ այլ եւ այլ տեղեր այլ եւ այլ կերպ ուղղութեամբ եւ գաղափարներով դաստիարակեալ լինելով՝ այնքան տեսակ համոզումներ եւ գաղափարներ կարտայայտեն եւ կտեղան ամեն տեղ, որ մարդ կը շուարի կմնայ՝ թէ ո՞ւմ հաւանի եւ ո՞ւմ լսէ կամ ո՞ր մէկը ուշադրութեան արժանի համարի եւ ի գործադրութիւն կարեւոր:

Պէտք չէ որ ուշադրութենէ վրիպի եւ այս, որ այսքան ուղղութեանց եւ իրերահակառակ գաղափարաց տարբերութեանց մէջ բազմատեսակ նպատակներ կան, այնպէս որ՝ մէկը դաստիարակութեան կենսական խնդիրը ուշադրութեան առնլոյ նպատակը ջատագոված ժամանակ՝ միւսը կրօնի կամ եկե-

ղեցւոյ դէմ կրխորտի եւ կղաւաճանէ, միանգամայն նոր կրօն կերաղէ. այլ ոմն Հայկական լեզուի եւ յատկութեանց դէմ կղինուի, չորորդ խումբն ի մի ձուլման գաղափարով մոլուած՝ իւր սեփականած աղգութեան դէմ կշարժի եւ դաւադիր կլինի, հինգերորդ խումբն եկեղեցական օրէնք՝ կանոնք՝ ծէս եւ արարողութիւնքը կպախարակէ եւ կծաղբէ, վեցերորդն՝ (Հայոց) եկեղեցական պաշտօնէից եւ նոցա պարտաւորութեանց եւ իրաւասութեանց դէմ կյարձակուի եւ գիշերաջան կաքնի՝ որ իւր անպիտան եւ աւելորդ բաներ անհետանան կամ ջնջուին. եօթներորդն՝ մեր ազգային հաստատութեանց եւ նուիրական տեղեաց դէմ կմաքառի եւ զայնս փակել եւ քանգել կքարողէ. ութերորդն՝ մեր (Հայոց) դպրոցաց եւ Հայկական ոգւով դաստիարակութեան դէմ կներգործէ, օտար գրութիւններ կպաշտպանէ, օտարին փաստաբան կրկանգնի եւ իւր սեպհականը հիմնայատակ տապալել կամ օտարին զոհել տալ կրաքնի շահասիրութեամբ. վերջապէս շատեր տգիտութեամբ կամ միամտութեամբ՝ եւ սակաւք դասալիք գիմակաւորներ լինելով գիտմամբ՝ այլ եւ այլ գաղափարներով եւ նպատակներով կըջանան եւ կգործեն, բայց ամենեցուն բերնէն եւս մի եւ նոյն Բաբելոնացի-Նի-նի բառը կըլսուին, ամենն եւս ազգասէր կձեւանան եւ ջերմեռանդ խանդով բորբոքուած Բաբելոնացի-Նի-նի կքարողեն՝ առանց հաւաքական համաձայնութիւն գոյացնելոյ եւ առանց իւրեանց Բաբելոն պարզ նպատակները ամփոփե-

լոյ՝ թէ ընդհանրապէս ինչ կհասկանան Բաբելոնացի-Նի-նի առելով, ո՞ր մասանց մէջ կամ ո՞ր բարեկարգութեանց կարօտութիւններ կան, զայնս ինչպէս պէտք է գործադրել, եւ թէ մեր Ազգի եւ Եկեղեցւոյն կարեւոր են այնպիսի բարեկարգութիւնք եւ կյարմարիւն, մեր Ազգի եւ Եկեղեցւոյ վիճակ եւ քաղաքական անկախութենէ զրկեալ գըրութիւնն կներե՞ն եւ միջոցներ ունի՞ն զայնս իրագործելոյ եւ արդիւնաւորելոյ համար, մանաւանդ մի քանի պետութեանց իշխանութեանց ստորագրեալ լինելով եւ տարբեր վարչական գըրութեանց կազմութիւն ունենալով՝ ինչպէս նաեւ օտար երկիրներում օտարաց կենցաղավարութեանց հակա-կըշիռ կենցաղավարական բազմութիւ տարբերութիւններ եւ խտրութիւններու ենթարկուած՝ մասնաւոր շահերը ինչպէս համաձայնեցնել պէտք է ընդհանուրին հետ, բացառութիւնները ո՞ր առիթման պէտք է լինին եւ կարող են դարձեալ օգտաւէտ լինիլ եւլն եւլն եւլն:

Նկատելով այս ամենը եւ բազմատեսակ խառնաշփոթ ուղղութիւնները եւ նպատակները, մեր Ազգի եւ Եկեղեցւոյ վերին Տեսչութեան եւ առհասարակ ներքին վարչական ղեկին պաշտօնավարաց առջեւ խռնուած դժուարութիւնք մինչեւ անգամ շատ վտանգներ կըսպառնան, եւ անշուշտ Ազգի ողջամիտ մասին պահպանողական նախանձախնդրութեամբ եւ աջակցութեամբ կդիւրանայ խոհեմութեամբ եւ զգուշութեամբ գուն գործել՝ նախ դասալիք

դիմակաւորներուն չխաբուելով դիմադրելոյ՝ եւ ապա ներքին գործոց եւ վարչութեան մէջ յառաջագիմական զարգացմանց հետեւելով կենցաղօգուտ եւ ազգօգուտ կարեւոր բարեփոխութիւններ եւ բարեկարգութիւններ յարգարելոյ եւ արդիւնաւորելոյ համար:

Բարէլարդ-Քի-նէր կրօնի եւ եկեղեցւոյ էական մասանց վերայ տարածել ջանալն՝ Ազգի գոյութեան եւ մեր լեզուի եւ այլ ամեն էական յատկութեանց նկատմամբ տարբեր կերպով մտածելով եւ ի Ֆրանսիոյ կամ համաշխարհական հա՞ր-դգային գաղափարով մտածելն՝ պարզապէս ոչ այլ ինչ կնշանակեն՝ եթէ ոչ Հայոց Ազգի եւ եկեղեցւոյ գոյութիւնը ի վտանգի դնել եւ ի կորուստ գլխրելոյ առաջնորդել:

Տակաւին չմանրամասնեցի եւ ոչ առայժմ հարկ կտեսնեմ այլ եւ այլ տեսութեամբք մանրամասնել եւ բացատրել օտար ազգերէն օրինակ եւ փոխառնուելիք ընդարձակ բարեկարգութեանց այն ամեն դժուարութիւնքը եւ անպատեհութիւնքը՝ որք իւրաքանչիւր ազգի դրութեան՝ յատկութեանց եւ կարօտութեանց համաձայն հիմնեալ եւ արդիւնաւոր լինելով՝ խառնուրդ եւ անխոհեմ բաղադրութիւնն անշուշտ մեզ վնասակար եւ վտանգաբեր լինել կարող են, եւ փորձառու ուշադրութեամբ հատընտիր ծաղկաքաղ եղած միջոցում անշուշտ օգտաւէտ կլինին. որոյ համար անշուշտ հարկաւոր է Ազգային-Հայկական ողջամիտ եւ անխարդախ դատաւարակութեան ուշադրութիւն տալ եւ զայն ընդհանրատարած արդիւ-

նաւորել, եւ գաղափարական համաձայնութիւն եւ նպատակաց հայկական ներգաշնակութիւն հաստատելով՝ ըստ այնմ կարօտութիւն տեսնուած ուրիշ վարչական եւ այլ կազմուածոց մէջ ներքին բարեփոխեալ բարեկարգութիւնքը խորհել եւ միաբան գործագրել:

Եւ այսպիսի գեղեցիկ ուղղութեան եւ նպատակի համար ոչ մի ողջամիտ եւ բարենախանձ Հայ իւրովսանն աշխատութիւն եւ ջանք չպիտի խնայէ տակաւ առ տակաւ՝ բայց յարատեւ եւ անվհատ գործելով:

Վ. Ե. Մ.

ԱՐԴԵՐԻ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ
ՀԱՐԿԱԿՈՐ ԷՐ ԱՍՏՈՒԱՅԱՅԻՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆԸ:

Երբ որ մարդն պատուիրանազանց զրտնուեցաւ Աստուծոյ առջեւ՝ եղծեալ խանգարեցաւ նորա բնութիւնը և եղաւ անզերձ պարտաւոր Աստուծոյ: Սորա համար հարկաւոր էր անշուշտ ընտրել երկուքից՝ մինը, կամ մնալ յաւիտեանս Աստուծոյ բարկութեան և դատաստանի ծանրութեան ներքոյ, և կամ ինքեան Աստուծոյ հարկ էր ցուցանել մի սքանչելի և ամենամեծ հնար մարդոյ փրկութեան համար: Ուստի առ սէր մարդկային փրկութեան ինքն Աստուած բարեհաճեցաւ ընտրել վերջներ. վասն զի նա չէ կամենում մեղաւորի մահն, այլ կամենում է՝ որ ամեն մարդ ազրի և գոյ զէպ ի ճշմարտութեան զիտութիւնը: Որոյ համար զեռ ի յաւիտենից և յառաջ քան զյաւիտեանս՝ ինչպէս որ կասէ Պօղոս առաքեալը,